

Д. Є. Макаренко

Геологічних наук інститут НАНУ

ГЕОЛОГІЧНИХ НАУК Інститут НАНУ – науково-дослідна установа, що вивчає проблеми геології. Засн. 1926 у Києві з ініціативи академік *П. Тутковського* як Укр. н.-д. геол. інститут. Від 1934 – Інститут геології ВУАН, від 1939 – сучасна назва. На основі його відділів та лаб. були створ. самостійні наук. заклади НАНУ, а зокрема й [Геології та геохімії горючих копалин інститут](#) (Львів, 1951), [Геофізики інститут ім. С. Субботіна](#) (1961), Геохімії та фізики мінералів інститут (1969), відділ. морської геології та осадового рудоутворення (усі – Київ; 1992). У структурі Інституту – 5 відділ., до складу яких входять 16 наук. відділів, зокрема відділ. заг. геології (відділи – геотектоніки, геології антропогену, геології корис. копалин, геол. екології); відділ. палеонтології та стратиграфії (відділи – палеозой., мезозой. і кайнозой. відкладів); відділ. паливно-енергетич. комплексу (відділи – геології нафти і газу, геології вугіл. родовищ); відділ. гідрогеології та інж. геології (відділи – гідрогеол. проблем, техноген. гідрогеології, охорони підзем. вод, інж. геології, моніторингу геол. середовища); відділ. літології, геології морів та океанів (відділи – сучас. мор. седиментогенезу, літології). При Інституті діють: Центр аерокосміч. дослідж. Землі, Наук.-технол. центр паливно-енергет. ресурсів НАНУ та Нац. акц. компанії «Нафтогаз України», Центр менеджменту та маркетингу в галузі наук про Землю, Центр діагност. дослідж. природних та техноген. об'єктів, наук. рада «Гідрогеологія та інж. геологія». Наук. і наук.-організац. діяльність здійснюється у таких напрямках наук. дослідж.: комплексні проблеми геол. наук; проблеми Світ. океану; наук. основи збереження і покращення навколиш. середовища та рац. використання природ. ресурсів. Інститут – найдавніший в Україні наук. заклад геол. дослідж., який брав участь в усіх програмах при створенні мінерал.-сировин. бази країни. Науковці брали участь у вивченні геол. будови всіх регіонів і їх природ. багатств: марганцевих руд Нікопольщини, кам'яновугіл. покладів Донец. і Львів.-Волин. басейнів, бурого вугілля Дніпров. басейну, нафти і газу Дніпров.-Донец. западини і Карпат. регіону, заліз. руд Криворіжжя і Керчен. басейну, підзем. вод усіх регіонів. На різних етапах своєї

історії Інститут брав активну участь в дослідж. та наук. обґрунтуванні проектів гідротех. будівництва Пд.-Укр. та Пн.-Крим. каналів, низки Дніпров. водосховищ. Вивчалися закономірності формування радіоактив. забруднення підзем. вод у Чорнобил. зоні відчуження, особливості міграції радіонуклідів, пов'язані з ліквідацією наслідків катастрофи. Велика увага приділяється концепції гідрогеол. моніторингу Великого Кривого Рогу та ін. пром. регіонів. Інститут постійно займається підготовкою наук. кадрів. Вчені Інституту обґрунтували нові геол. теорії: тектоорогенію, вчення про планетарні розломи літосфери Землі, з якими пов'язані зруденіння кольор. металів, рудних та неруд. корис. копалин, та абіоген. синтез нафти і природ. газу на великих глибинах. Досліджено нафтогазонос. потенціал акваторій Чорного і Азов. морів. Ухвалено Держ. програму та концепцію розвитку нафтогазонос. потенціалу України, проект середньострокового та довгострок. (до 2010) прогнозів екон. і соц. розвитку нафтогаз. галузі. Інститут став центром геол. вивчення внутр. морів і Світ. океану, пріоритетною і вирішальною є його роль у дослідж. Антарктиди, розробці спец. Держ. програми її дослідж. Фундам. дослідж. [ВИКОПНИХ ОРГАНІЗМІВ](#), започатк. П. Тутковським, стали основою побудов детал. стратиграф. схем для осад. відкладів усіх регіонів. Створ. комплект геол. і металогеніч. карт з осад. чохла та фундаменту всієї тер. Сх.-Європ. платформи. Щорічно передається до друку наук. продукції обсягом до 200 друк. арк. Серед найважливіших праць Інституту – 11-томне вид. «Стратиграфія УРСР» (1963–75), 9-томне вид. «Палеонтологический справочник» (1968–84), 8-том. серіал «Геология шельфа УССР» (1981–87), тритомник «Водообмен в гидрогеологических структурах» (1988–91), «Чернобыльская катастрофа» (1995), «Атлас: Геология і корисні копалини України» (2001). Найактуальніші праці науковців відзначено Ленін. премією (1959), 6-ма Державна преміями в галузі науки і техніки (1970–71, 1976, 1989, 1991–92), 9-ма преміями ім. В. Вернадського НАНУ (1980, 1982, 1985–89, 1998, 2001). Заг. чисельність співроб. Інституту станом на 2004 становить 300 осіб, з яких 127 – наук. співроб. (37 д-рів н. та 81 канд.). Нині працює 2 академік НАНУ – *І. Чебаненко, В. Шестопалов* та 3 чл.-кор. НАНУ – [П. Гожик](#), *О. Митропольський, В. Семененко*. Інститут видає [«Геологічний журнал»](#), є базовою установою *Українського палеонтологічного товариства*, [Геологів України спілки](#), Нац. стратигр. комітету. Серед видат. науковців – [А. Бабинець](#), [М. Балуховський](#), [М. Безбородько](#), [Д. Біленко](#), [В. Бондарчук](#), [Є. Бурксер](#), [О. Дуб'янський](#), [П. Заморій](#), [О. Каптаренко-Черноусова](#), [В. Крокос](#), [Є. Лазаренко](#), [В. Луцицький](#), *К. Маков, Г. Молявко, Н. Пименова, В. Порфир'єв, П. П'ятницький, В. Різниченко, С. Родіонов, М. Світальський, В. Сельський, О. Соколовський, П. Тутковський, Б. Чернишов, В. Чирвинський* та ін. Перший дир. – П. Тутковський (1926–30), у 1997-2020 – П. Гожик, від 2021 – *С. Шехунова*.

Рекомендована література

1. Інститут геологических наук. К., 1976;
2. 1986;

3. Інститут геологічних наук Національної академії наук України. К., 2001.

Бібліографічний опис:

Геологічних наук інститут НАНУ / Д. Є. Макаренко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-29134>. – Останнє поновлення : 2024.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).